

Лемко Юлія Романівна
Муль Андріана

Реалізація програм транскордонного співробітництва в рамках європейської політики сусідства ЄС

УДК 327.308.338
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-1.24>

Лемко Юлія Романівна
кандидат політичних наук,
старший викладач кафедри
політології та міжнародних відносин
Національного університету
«Львівський політехніка»
вул. Степана Бандери, 12,
Львів, Україна

Муль Андріана
студентка V курсу кафедри політології
та міжнародних відносин
Національного університету
«Львівський політехніка»
вул. Степана Бандери, 12,
Львів, Україна

У даній статті досліджено діючі програми транскордонного співробітництва (ТКС) європейської політики сусідства (ЄПС), в рамках яких Україна здійснює ТКС із сусідніми державами, що є членами ЄС. Для програм, що мають відповідну звітність, представлено ключові показники їх результативності. На основі аналізу цих показників, потреб транскордонних регіонів та проведеної роботи з підготовки нових стратегій на 2021–2027 роки, було зроблено висновки щодо перспектив майбутньої реалізації програм ТКС ЄПС за участю України.

Ми досліджуємо практичну реалізацію ТКС, що значно підсилює потенціал його учасників та сприяє ефективному розв'язанню комплексних проблем пов'язаних із встановленням і поглибленням економічних, соціальних, наукових, технологічних, екологічних, культурних і інших відносин, що є притаманні як Україні так і сусіднім державам таким як Польща, Румунія, Білорусія. Особливо ключову роль дане співробітництво відіграє в контексті стрімкого розвитку сучасних глобалізаційних процесів, а саме структурних змін в економіці, змін на світових ринках товарів та послуг а також самих факторів виробництва. Актуальною тема роботи є і у контексті зовнішньополітичного курсу євроінтеграції України. Тому необхідним є вивчення ТКС як особливої форми міжнародної діяльності держави з метою його розвитку та пошуку нових форм здійснення, які ефективніше відповідатимуть потребам транскордонних регіонів. Участь держави у Європейській політиці сусідства ЄС допомагає здійснювати необхідні державні реформи та наближуватись до європейських стандартів. Транскордонне співробітництво під егідою ЄПС, в свою чергу, допомагає робити це на регіональному рівні шляхом зменшення диспропорцій території, обміну досвідом, спільного вирішення транскордонних проблем та застосування провідних європейських практик у різноманітних сферах.

Ключові слова: Європейський Союз, транскордонне співробітництво, «Польща–Білорусь–Україна», «Угорщина–Словаччина–Румунія–Україна», «Румунія–Україна», «Басейн Чорного моря».

Вступ. Транскордонне співробітництво України привертає увагу багатьох вітчизняних дослідників. Основну увагу приділяють історії розвитку ТКС в Україні, його нормативно-правовому забезпеченню та формам реалізації. Особливий акцент на останньому зазначеному питанні зроблено у статті українських дослідників О.Г. Мельник та Р.Б. Приведи «Форми транскордонного співробітництва в Україні: стан та перспективи розвитку» [3, с. 30–36], в якій подано та детально охарактеризовано форми транскордонного співробітництва в Україні такі як транскордонні кластери, євро-регіони, транскордонне партнерство та ін. Дослідженню Європейської політики сусідства (ЄПС) як механізму співпраці конкретно з Україною присвячені роботи українських науковців Ю. Палагнюк «Європейська політика сусідства як інструмент співробітництва ЄС з Україною» [4, с. 49–53] та О. Гріненко «Європейська політика сусідства як підґрунтя для співробітництва європейського союзу з Україною» [2, с. 208–214]. Ґрунтовне дослідження розвитку Європейської політики сусідства щодо України подано у статті литовського науковця Лінаса Лінкявічуса «The European Union Neighbourhood Policy towards Ukraine» [6].

Мета та завдання. Метою та завданням даного дослідження є визначити можливості та перешкоди, що виникають для діючих програм ТКС на двосторонньому рівні між сусідніми державами та на багатосторонньому рівні між державами-членами ЄС та Україною зокрема. Важлива роль приділяється практичному застосуванню даних програм в Україні та визначення основних пріоритетів для подальшого розвитку держав-учасниць програм.

Протягом 2014–2020 років Україна брала участь у шістнадцяти програмах ТКС ЄПС. На сьогодні залишаються активними чотири програми, роботу яких ми будемо аналізувати у нашій статті, а саме «Польща – Білорусь – Україна», «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна», «Румунія – Україна», «Басейн Чорного моря».

Отже програма «Польща – Білорусь – Україна» активно реалізовувалась до 2020 р. За даними останнього річного звіту за 2020 рік, на Волинській області завдяки Програмі реалізувалося понад 10 проектів на загальну суму близько 17 млн євро. До основних проектів відносяться «Нове життя старого міста: ревіталізація пам'яток історичної та культурної спадщини Луцька та Любліна»,

«Створення транскордонного центру діалогу культур Польща – Білорусь – Україна», «Покращення безпеки транскордонної дорожньої інфраструктури Хелма і Луцька», «Поліпшення якості транспортної інфраструктури на кордоні Польщі, Білорусі та України», «Ефективна координація рятувальних заходів в Остролецько-Сєдлецькому субрегіоні та Волинській області», «Покращення екологічної ситуації у Шацькому національному природному парку шляхом каналізування населених пунктів навколо озера Світязь» [15].

На сьогоднішній день, у фінансовій перспективі 2021–2027 рр. транскордонне співробітництво на східному кордоні буде продовжуватись у двосторонньому форматі Польща-Україна, оскільки політична ситуація в Білорусі та польсько-білоруські відносини унеможливають продовження роботи над тристоронньою програмою. Проте, як тільки політична ситуація дозволить, Білорусь зможе приєднатись до програми пізніше.

Програма «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна» визначила для регіону чотири тематичні цілі. Для цієї мети у 2014–2020 роках Програма отримала 74 млн євро фінансування від ЄС та ЄФРР. Виконання цілі «Популяризація місцевої культури та збереження історичної спадщини» передбачає створення мережі оновлених культурних та історичних об'єктів, що формує основу туристичної продукції, завдяки якій може збільшитись кількість відвідувачів регіону [10]. Метою зазначеної тематичної цілі є розвиток території Програми як спільного туристичного напрямку на основі її культурних, історичних, релігійних цінностей. Заходи здійснення стратегії Програми спрямовані на розвиток культурно-історичної спадщини та, відповідно, туризму [9]. Метою другої тематичної цілі Програми – «Охорона навколишнього середовища, пом'якшення та адаптація до змін клімату» – є підтримка збереження та сталого використання спільних природних ресурсів у прикордонній зоні, ініціювання заходів щодо енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії, а також зменшення ризиків забруднення річкових вод. [10]. Ціль «Покращення доступності регіонів, розвиток сталих та стійких до змін клімату транспортно-комунікаційних мереж та систем» передбачає підвищення транскордонної мобільності людей та товарів, а також створення основи економічного співробітництва в регіоні. Втілення зазначеної цілі відбувається шляхом: будівництва, модернізації та оновлення транспортної інфраструктури кордону; розвитку інфраструктури і послуг перетину кордону; розвитку маршрутів транскордонного значення та громадського транспорту; підвищення обізнаності населення щодо важливості застосування екологічно чистих видів транспорту [10].

Четверта тематична ціль Програми «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна» має на

меті створення технічної бази, стратегій та платформ для співпраці з попередження та подолання природних і техногенних катастроф в регіоні [9]. Кінцевою метою цього напрямку тематичної цілі є покращення умов охорони здоров'я населення та зменшення ризиків епідеміологічних загроз у транскордонному регіоні. На основі зазначених мети та тематичних цілей було визначено загальне бачення реалізації Програми. Відповідно до нього, у 2030 році територія вздовж кордонів трьох держав-учасниць є спільним прикордонним регіоном, який ефективно функціонує та спільно працює у сферах популяризації місцевої культури та збереження історичної спадщини, охорони навколишнього середовища, адаптації до кліматичних змін та управління стихійними лихами. [9].

Перша тематична ціль Програми «Румунія – Україна» 2014–2020 – «Підтримка освіти, досліджень, технологічного розвитку та інновацій» – спрямована на розвиток освіти, підтримку досліджень та інновацій на території Програми шляхом співробітництва на місцевому, регіональному та центральному рівнях. Серед заходів, запланованих для досягнення зазначеної тематичної цілі проводяться такі: спільні планування та розробка освітніх стратегій; обмін досвідом, викладачами, іншими кадрами; диверсифікація програм професійного навчання працівників системи освіти; відновлення/модернізація/розширення/закупівля обладнання для освітніх закладів та дослідницької діяльності; розвиток партнерських відносин між навчальними закладами та дослідницькими установами; спільні дослідження у галузі захисту навколишнього середовища [11].

В рамках втілення тематичної цілі щодо місцевої культури та історичної спадщини проводяться проекти з: відновлення, консервації, охорони та популяризації культурних та історичних монументів, тощо; створення мереж закладів культури; популяризація місцевих та транснаціональних культурних заходів; розвиток спільних стратегій популяризації, туристичних продуктів та послуг [12]. Покращення доступності регіонів, розвиток сталих та стійких до змін клімату транспортно-комунікаційних мереж та систем є третім тематичним завданням Програми «Румунія-Україна». За даними останньої звітності за 2014–2020 роки, загальний бюджет спільної операційної програми «Румунія – Україна» становив 60 мільйонів євро. Всього в її рамках було профінансовано 62 проекти. До основних напрямів що фінансувалися були освіта, дослідження, спільна культурна спадщина, транспорт, охорона здоров'я, надзвичайні ситуації, а також попередження і протидія організованих злочинності. Практична реалізація проектів за Програмою найбільше відбувається в Одеській області та прикордонних регіонах, які межують із Румунією, оскільки це дієвий інструмент по залу-

ченню європейських коштів. Наприклад, Ізмаїл має найбільшу кількість проектів у якості бенефіціара та головного партнера. Серед основних успішних проектів можемо назвати «Чиста ріка», і інфраструктурний проект у сфері охорони здоров'я, а також проект в рамках якого реконструюється бібліотека ім. І. Котляревського і створюється на її базі транскордонний культурний центр, а також проекти з безпеки і транспорту.

У 2020 році через пандемію COVID-19 робота за Програмою була значно ускладнена. Проекти повинні були адаптуватися до обставин і продовжувати реалізацію, проте, не всі з них змогли функціонувати в нових умовах, тому Програма надала їм можливість призупинити діяльність на обмежений період часу або продовжити термін їх реалізації. Таким чином, через призупинення реалізації або продовження термінів проектів, робота, запланована на період 2014–2020 років продовжуватиметься і в наступні роки [12].

Перша тематична ціль Програми «Басейн Чорного моря» – «Розвиток бізнесу та малих і середніх підприємств» – має на меті посилення транскордонних можливостей для бізнесу в секторах туризму та культури, збільшення транскордонних торговельних зв'язків, а також модернізацію аграрного та інших пов'язаних із торгівлею секторів. Проекти Програми за цим тематичним завданням та його пріоритетами спрямовані на: сприяння розробці спільного маркетингу продуктів транскордонного туризму; популяризацію історичної спадщини та підтримку її збереження; заохочення взаємодії між зацікавленими сторонами в галузі туризму та культури; підвищення відкритості Чорноморського регіону для міжнародного туризму; обмін найкращими практиками щодо розробки екологічно чистих туристичних стратегій; сприяння розвитку міжнародних торгових зв'язків та партнерських відносин у басейні Чорного моря; посилення транскордонних систем обміну діловою інформацією, ринковою та логістичною інформацією за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; обмін практикою щодо сучасних та інноваційних стратегій маркетингу та торгівлі; розробку спільних маркетингових стратегій; впровадження інноваційних технологій для галузевого розвитку [7].

На сьогодні затверджена стратегія Програми «Басейн Чорного моря» на період 2021–2027 років. Представники дев'яти країн-учасниць та Європейської Комісії обговорили висновки консультацій, проведених протягом лютого 2021 року із зацікавленими сторонами. На основі цих висновків, беручи до уваги положення нової пропозиції щодо злиття ТКС ЄПС та Interreg, а також на основі аналізу потреб та потенціалу розвитку регіону, було погоджено цілі майбутньої програми: 1) розвиток та посилення дослідницького та інноваційного потенціалу, а також впровадження передових технологій; 2) сприяння адаптації до змін клімату

та запобігання ризикам катастроф; 3) посилення захисту та збереження природи, біорозмаїття та зеленої інфраструктури, а також зменшення всіх форм забруднення [8].

Висновки. Отже, одним з напрямів двосторонніх відносин України та ЄС є співпраця в рамках Європейської політики сусідства. Окрім двостороннього співробітництва, ЄПС пропонує також багатосторонні та регіональні ініціативи, а також програми транскордонного співробітництва. З шістнадцяти програм ТКС ЄПС, що здійснюються у 2014–2020 роках, Україна бере участь у чотирьох: «Польща – Білорусь – Україна», «Угорщина-Словаччина – Румунія – Україна», «Румунія-Україна», «Басейн Чорного моря». Всі розглянуті програми ТКС мають на меті покращення рівня життя населення відповідних прикордонних зон та регіонів шляхом транскордонної співпраці. Кожна програма має власну стратегію з тематичними цілями та пріоритетами їх виконання. В рамках цих цілей бенефіціарами програм ТКС здійснюються проекти за відповідними напрямками діяльності. Фінансування такої діяльності відбувається спільно ЄС, ЄФРР та зацікавленими сторонами. Хоча щодо деяких програм ТКС ЄПС за участю України відсутня актуальна звітність про досягнення, досвід проведення програм показує, що спільні транскордонні ініціативи, фінансовані Програмою, відіграють важливу роль у побудові добросусідських відносин між мешканцями прикордонних районів та допомагають вирішувати спільні проблеми регіонів. Усі чотири програми мають перспективи розвитку в рамках Interreg у майбутньому фінансовому періоді 2021–2027 років. На сьогодні вже розпочато розробку нових стратегій програм, відповідно до вже проробленої роботи та із врахуванням потреб транскордонних регіонів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артёмов І. В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України : монографія. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2009. 520 с.
2. Гріненко О. Європейська політика сусідства як підґрунтя для співробітництва європейського союзу з Україною. *Європейське право*. 2012. № 2(4). С. 208–214.
3. Мельник О. Г. Форми транскордонного співробітництва в Україні: стан та перспективи розвитку. *Підприємництво та інновації*. 2020. № 12. С. 30–36.
4. Палагнюк Ю. Європейська політика сусідства як інструмент співробітництва ЄС з Україною. *Наукові праці. Державне управління*. 2011. № 147(159). С. 49–53.
5. Трофимчук А. Особливості розвитку транскордонної співпраці України з Європейським Союзом. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2012. № 30. С. 362–369.
6. Linkevičius L. The European Union Neighbourhood Policy towards Ukraine. *Lithuanian Foreign Policy Review*. 2008. № 21. С. 62–85.

7. Black Sea Basin Programme 2014–2020 official web-site [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://blacksea-cbc.net/>

8. ENI CBC Black Sea Basin Joint Operational Programme 2014–2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://blacksea-cbc.net/black-sea-basin-2014-2020/reference-documents/>

9. Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine Cross-border Cooperation Programme 2014–2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://huskroua-cbc.eu/documents/programme-documents>

10. Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine ENI CBC Programme 2014–2020 official web-site [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://huskroua-cbc.eu/>

11. Joint Operational Programme Romania-Ukraine 2014–2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ro-ua-md.net/wp-content/uploads/2016/01/0-Romania-Ukraine-JOP-approved2.pdf>

12. Joint Operational Programme Romania-Ukraine 2014-2020 Newsletter Nr. 1 / 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ro-ua.net/images/Publications/EN/Newsletter_RO-UA_1.2021_EN.pdf

13. Romania-Ukraine ENI CBC Programme 2014–2020 official web-site [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ro-ua-md.net/en/>

14. The ENI Cross-Border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014–2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.pbu2020.eu/en/pdfviewer?url=../files/uploads/JOP/JOP_PBU14-20_v.02.12.2020_EN_4th%20revision.pdf#book/

15. The ENI Cross-Border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020 Annual Report 2019 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.pbu2020.eu/files/uploads/pages_en/AIR/PBU14-20-%20Annual%20Report%202018-2019_Technical%20part_final.pdf

REFERENCES:

1. Artomov, I. V. (2009). *Transkordonne spivrobitnytstvo v yevrointehratsiini strategii Ukrainy* : monohrafiia. [Crossborder cooperation in the European direction of Ukraine]. Uzhhorod : Polihraftsentr «Lira» (in Ukrainian)

2. Black Sea Basin Programme 2014–2020: official web-site [online]. Retrieved from: <https://blacksea-cbc.net/>

3. ENI CBC Black Sea Basin Joint Operational Programme 2014–2020 [online]. Retrieved from: <https://blacksea-cbc.net/black-sea-basin-2014-2020/reference-documents/>

4. Hrinenko, O. (2012). *Yevropeiska polityka susidstva yak pidgruntia dlia spivrobitnytstva Yevropeiskoho Soiuzu*

z Ukrainoiu. [European Neighborhood Policy as a basis for cooperation between Ukraine and European Union]. Kyiv : *Yevropeiske pravo*, 2(4), 208–214 (In Ukrainian)

5. Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine ENI CBC Programme 2014–2020 : official web-site [online]. Retrieved from: <https://huskroua-cbc.eu/>

6. Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine Cross-border Cooperation Programme 2014–2020 [online]. Retrieved from: <https://huskroua-cbc.eu/documents/programme-documents>

7. Joint Operational Programme Romania-Ukraine 2014–2020 (2016) [online]. Retrieved from: <http://www.ro-ua-md.net/wp-content/uploads/2016/01/0-Romania-Ukraine-JOP-approved2.pdf>

8. Joint Operational Programme Romania-Ukraine 2014–2020 Newsletter Nr.1(2021)[online]. Retrieved from: https://ro-ua.net/images/Publications/EN/Newsletter_RO-UA_1.2021_EN.pdf

9. Linkevičius, L. (2008). The European Union Neighbourhood Policy towards Ukraine. *Lithuanian Foreign Policy Review*, 21, 62–85.

10. Melnyk, O. H. (2020). *Formy transkordonnoho spivrobitnytstva v Ukraini: stan ta perspektyvy rozvytku*. [The forms of crossborder cooperation in Ukraine: prospects of development]. Kyiv : *Pidpriumnytstvo ta innovatsii*, 12, 30–36. (In Ukrainian)

11. Palahniuk, Yu. (2011). *Yevropeiska polityka susidstva yak instrument spivrobitnytstva YeS z Ukrainoiu, Naukovi pratsi*. [European Neighborhood Policy as a basis for cooperation between Ukraine and European Union]. Kyiv : *Derzhavne upravlinnia*, 147(159), 49–3 (In Ukrainian)

12. Romania-Ukraine ENI CBC Programme 2014-2020: official web-site [online]. Retrieved from: <http://www.ro-ua-md.net/en/>

13. The ENI Cross-Border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014–2020(2020)[online]. Retrieved from: https://www.pbu2020.eu/en/pdfviewer?url=../files/uploads/JOP/JOP_PBU14-20_v.02.12.2020_EN_4th%20revision.pdf#book/

14. The ENI Cross-Border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014–2020. Annual Report (2019) [online]. Retrieved from: https://www.pbu2020.eu/files/uploads/pages_en/AIR/PBU14-20-%20Annual%20Report%202018-2019_Technical%20part_final.pdf

15. Trofymchuk, A. (2012). *Osoblyvosti rozvytku transkordonnoi spivpratsi Ukrainy z Yevropeiskym Soiuzom*. [Features of crossborder cooperation development between Ukraine and European Union]. Lviv : *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni vidnosyny*, 30, 362–369. (In Ukrainian)

Implementation of cross-border cooperation programs within the EU's European neighborhood policy

Lemko Yuliia Romanivna

Candidate of Political Science,
Senior Lecturer at the Department
of Political Science and International
Relations
Lviv Polytechnic National University
Stepana Bandera str., 12,
Lviv, Ukraine

Mul Andriana

5th year Student at the Department
of Political Science and International
Relations
Lviv Polytechnic National University
Stepana Bandera str., 12,
Lviv, Ukraine

In this article we research the cross-border programs of European Neighborhood Policy under which Ukraine cooperates with EU's neighbor countries. For program which has annual report we present the key performance indicators. Based on the analysis of these indicators and the needs of cross border program for 2021–2027 we conclude the future cross border program realization included Ukraine.

We research the practical implementation of the CBC, which significantly strengthens the potential of its participants and contributes to the effective solution of complex problems inherent in neighboring countries. As modern development of society and international relations, in particular, requires the search for the new forms of cooperation between states using of various methods and approaches to mitigate the latest global challenges. One such mechanism is cross-border cooperation, which is a specific area of international activity of states designed to address border issues. The topic of the work is also relevant in the context of European integration foreign policy course. State participation in the EU's European Neighborhood Policy helps to carry out the necessary state reforms and move closer to European standards. This article examines the current programs of the ENP CBC, in which Ukraine carries out cross-border cooperation with neighboring countries that are members of the EU. For programs that have appropriate reporting, key performance indicators are presented. Based on the analysis of these indicators, the needs of cross-border regions and the work on the preparation of new strategies for 2021–2027, conclusions were made on the prospects for future implementation of ENP programs with the participation of Ukraine.

Key words: European Union, cross-border cooperation, "Poland – Belarus – Ukraine", "Hungary – Slovakia – Romania – Ukraine", "Romania – Ukraine", "Black Sea Basin".